

KAA 3/2020 vp Valkoposkihanhen metsästyksen salliminen

Valkoposkihanhi on nykyisin Euroopan runsaslukuisin hanhilaji ja luonnonsuojelun menestystarina. Lajin runsastuessa sen aiheuttamat vahingot ja konfliktit ovat kasvaneet. Valkoposkihanhikanta on edelleen kasvussa. Keinot vahinkojen ja konfliktien hallintaan ovat rajoitetut EU-lainsäädännön vuoksi ja kansallisen luonnonsuojelulain nykyisen muotoilun ja tulkinnan vuoksi.

Tiivistelmä

- **Tavoitteena turvata viljelijöiden oikeusturva ja korvausten maksu sekä estää maatalojen konkurssit vahinkoalueella.**
- Valkoposkihanhikannan kasvu tulee pysäyttää siten, että korvausten maksu jatkuu.
- Tämä on mahdollista lyhyellä tähtäimellä vain Ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöä ja toimintamalleja kehittämällä.
- Luonnonsuojelulainsäädäntöön mahdollisuus käytännönläheiseen alueelliseen poikkeukseen rauhoitettujen lintujen ampumiseen pelloilta sekä saaliin hallussapitoon ja hyödyntämiseen.
- Pitemmällä tähtäimellä laji voidaan siirtää riistalajiksi, mutta vasta seuraavien muutosten jälkeen:
 - Bernin sopimuksen liitteen muutos
 - EU lintudirektiivin liitteen muutos.

Kansainvälinen lainsäädäntö ja tausta

Afrikan-Euraasian vesilintujen suojelusopimuksen (AEWA) luokituksessa valkoposkihanhi on priorisoitu lajiksi, jonka koordinoitu kannanhallinta ja populaatiokoon vakiinnuttaminen tai pienentäminen on edellytys lajin aiheuttaminen vahinkojen ja konfliktien kasvun pysäyttämiseksi. Valkoposkihanhelle on hyväksytty kansainvälinen kannanhallintasuunnitelma, joka luo perustan koordinoituille ja vaikuttaville populaatiotason toimenpiteille.

Ilman toimenpiteitä on erittäin suuri riski, että kanta jatkaa kasvua ja ongelmat kärjistyvät voimakkaasti. AEWA osapuolikokouksessa on annettu vahva tuki lajin kannanhallinnan kehittämiseksi.

Valkoposkihanhen hoitosuunnitelma luo periaatteellisen mahdollisuuden pienentää valkoposkihanhikantaa ja sen aiheuttamia vahinkoja. EU:n lintudirektiivin poikkeusperusteiden mukaan on ensin osoitettava, että muut tyydyttävät ratkaisut, kuten hanhipellot ja karkottaminen, eivät pelkästään riitä.

Lintudirektiivin mukainen kannan pienentäminen vaatii päätöksen suotuisan suojelutason referenssiarvosta (ehdotettu arvo 380 000 yksilöä muuttoreitin populaatiotasolla), sekä tieteellisen osoituksen siitä ettei ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Kun nämä ehdot täyttyvät, ei ole juridista estettä populaation pienentämiseen. Tämän osoittaminen on työn alla AEWA:n Euroopan hanhitoimintaohjelmassa *European Goose Management Platform*.

Työn hidasteena on rahoituksen puute sekä eräiden EU-maiden lintudirektiivin tiukka tulkinta ja tahtotila. Tarvittava rahoitus on pienempi kuin nykyiset korvausmäärät. Jos kannan kasvuun ei puututa, tulee vahingonkorvausmäärät kasvamaan merkittävästi.

Kustannuksiltaan edullisinta on rahoittaa populaatiotason kannanhoitoa, joka luo perustan valkoposkihanhimäärien säätelylle kokonaisuutena ja estää laajempien vahinkojen korvaustarpeiden syntyä.

Valkoposkihanhi on Bernin sopimuksessa tiukasti suojeltu laji. EU:n lintudirektiivi perustuu Bernin sopimukseen ja EU:n lintudirektiivissä laji on liitteessä I, tiukka suojelu. Lintudirektiivin liitettä ei voida muuttaa ennen kuin Bernin sopimusta on muutettu. Bernin sopimuksen muuttaminen edellyttää EU-maiden yhteistä tahtotilaa.

EU lintudirektiivin ja kansallisen päätöksenteon suhde

Lähitulevaisuudessa ei ole nähtävissä lintudirektiivin muutosta, joten kannan koon säätelyn tulee tapahtua lintudirektiivin artiklan 9 poikkeusperusteiden mukaisesti. Vaatimus on riippumaton siitä, onko laji suojeltu vai riistalaji. Artiklan 9 vaatimusten täyttymisen arviointi ja osoittaminen on kansallinen asia.

Lintudirektiivin tulkinta vaihtelee merkittävästi EU jäsenmaiden välillä. Joustavaa ja käytännönläheistä tulkintalinjaa edustavat muun muassa Viro, Tanska ja Ruotsi. Tiukan tulkinnan maita ovat Suomi ja Saksa.

Esimerkiksi Virossa valkoposkihanhiin ampuminen on sallittu pelloilta, tarkoituksena vahinkojen estäminen. Ruotsissa on säädetty menettelyt ja uusia esitetty rauhoitettujen lintujen aiheuttamien maatalousvahinkojen estämiseen ampumalla, mikä kattaa muitakin suurikokoisia ja runsastuvia lajeja, joita ei perinteisesti ole metsästetty. Näissä maissa on katsottu, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole.

Suomessa rauhoitettujen lintujen aiheuttamien vahinkojen ehkäisyä käytännönläheisin menetelmin rajoittaa luonnonsuojelulain muotoilut ja vakiintuneet tulkinnat. Luonnonsuojelulain kirjauksia tulisi kehittää ja tulkintoja muuttaa. Pitää olla mahdollisuus toimia tarkoituksenmukaisesti valkoposkihanhiin tapauksessa, sekä muiden lajien osalta, jotka jo nyt ja erityisesti tulevaisuudessa aiheuttavat vastaavia ongelmia.

Valkoposkihanhen siirto riistalajiksi tuo merkittäviä ongelmia

Valkoposkihanhen siirto riistalajiksi ennen lintudirektiivin liitteen muutosta aiheuttaa seuraavat merkittävät ongelmat:

Nykyinen vahingonkorvausjärjestelmä poistuu, koska riistalintujen aiheuttamista vahingoista ei voida maksaa korvauksia vaan ne tulee estää syysaikaisella metsästyksellä tai poikkeusluvin ampumalla

Valkoposkihanhi esiintyy suurissa parvissa, vahingot tapahtuvat nopeasti ja ampumisen vaikutus on heikko verrattuna muihin lajeihin. Merkittäviä vahinkoja tulee tapahtumaan, mikä aiheuttaa vahingonkorvaustarpeen. Ilman täysimääräisiä ja viipymättä maksettavia korvauksia, on odotettavissa maatalojen konkursseja vahinkoalueilla.

Ennen direktiivin liitteen muutosta on mahdollista vain poikkeusluvin tappaminen. Valkoposkihanhen osalta tämä tarkoittaisi riistalajin ympärivuotista rauhoitusta ja tappamista vain metsästyslain mukaisin poikkeusluvin. Luvista voidaan valittaa. Hallinto-oikeus voi määrätä luvan täytäntöönpanokiello, kuten suden vahinkoperusteisten poikkeuslupien kanssa on tapahtunut. Tämän tapahtuessa vahinkoa kärsivät viljelijät ovat suurissa ongelmissa. Vahingonkorvauksia ei saa, eikä lintuja voi karkottaa ampumalla.

Parhaiten toimiva ratkaisu on valkoposkihanhen pitäminen luonnonsuojelulailla rauhoitettuna

Luonnonsuojelulain nojalla maksettavat vahinkokorvaukset toimivat ja ympäristöhallinnolla on mahdollisuus, halutessaan, maksaa korvaukset täysimääräisinä ja nopealla aikataululla. Tämä on vahinkoa kärsivien viljelijöiden etu ja edellytys hallinnon toimien hyväksyttävyydelle.

Luonnonsuojelulain nojalla tapahtuvaa poikkeusluvin ampumista voidaan ja sitä pitää kehittää. On mahdollista säätää mahdollisuus alueelliseen poikkeukseen lintujen ampumiseen pelloilla, johon kytketään raportointivelvollisuus. Edelleen voidaan säätää mahdolliseksi poikkeusluvin ammuttujen lintujen hallussapito ja hyödyntäminen yksityiskäytössä. Samalla voidaan luoda toimivat menettelyt muiden runsastuvien rauhoitettujen lintujen vahinkojen estoon.

Ympäristöhallinnolla on hyvää ja kehittyvää osaamista poikkeusluvin tapahtuvan ampumisen ja muiden tyydyttävien ratkaisujen kokonaisuuden hallinnassa. Tämän osaamisen hyödyntäminen ja kehittäminen on lähitulevaisuudessa ainoa toimiva ratkaisu, jolla turvataan vahinkoa kärsivien viljelijöiden oikeusturva ja elinkeino. Lisäksi ympäristöhallinnolla on keinot ja halutessaan mahdollisuus tarjota ratkaisuja myös viheralueilla haittaa aiheuttaviin hanhiin.

Valkoposkihanhi riistalajiksi lintudirektiivin liitteen muutoksen jälkeen.

Tavoitteena turvata vahingon kärsijöiden eli viljelijöiden oikeusturva ja korvausten maksu sekä hyvä hallinto.

Valkoposkihanhikannan kasvu tulee pysäyttää viipymättä, siten ettei se vaaranna vahingonkorvauksia. Tämä on mahdollista vain Ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöä ja toimintamalleja kehittämällä.

Viipymättä tulee säätää luonnonsuojelulainsäädäntöön mahdollisuus käytännönläheiseen alueelliseen poikkeukseen rauhoitettujen lintujen ampumiseen pelloilta sekä saaliin hallussapitoon ja hyödyntämiseen.

Edellisen rinnalla tulee edistää seuraavia muutoksia, jotka ovat edellytyksenä valkoposkihanhen siirtämiseksi riistalajiksi. 1) Bernin sopimuksen liitteen muutos 2) EU lintudirektiivin liitteen muutos.

Edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen on mahdollista harkita valkoposkihanhen siirtoa riistalajiksi.